

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ, EK KAYNAK ve MATERYAL OLARAK TARİHİ ROMAN KULLANMA YETERLİKLERİNİN DERS PLANLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

İhsan ÜNLÜ*

Alper KAŞKAYA**

Öz: Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tarihi roman kullanımlarının ders planları üzerinden incelendiği bu araştırmada, öğretmen adaylarının farklı kaynaklarla ders planı hazırlayabilme becerisini de gözlemlenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde durum çalışması deseni kullanılarak tasarlanmıştır. Çalışmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analiz tekniğiyle incelenmiştir. Çalışmaya, 12 bayan, 18 erkek toplam 30 öğrenmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının okuduğu 10 tarihi roman çalışmada kullanılmıştır. Elde edilen veriler; öğretmen adaylarının tarihi romanları sıklıkla Sosyal Bilgiler dersi içerisindeki tarih konularının öğretiminde kullanmayı tercih etmişlerdir. Tarihi romanları dersle ilişkilendirme sürecinde bireysel ve grupta okuma tekniklerinin yanında görsel okuma tekniğini de kullanmışlardır. Okuma etkinliklerini pekiştirmek adına yaratıcı yazma (mektup, öykü oluşturma, öykü tamamlama, şiir, resim, kompozisyon) etkinliklerine yer vermişlerdir. Tarihi romanların, derse ait kazanımın öğretimi için seçilen yöntem ve teknikleri de etkilediği tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının değer öğretimi sürecinde tarihi romanlardan alıntılar yaptığı ancak telkin yöntemi dışında bir değer öğretimi yöntemi kullanmadıkları görülmüştür. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tarihi ders planları üzerinden incelenmesi romanlardan da yararlanarak hazırladıkları ders planlarında pedagojik alan bilgisi yetersizliğinden kaynaklı hatalar gözlemlenmiştir. Bu bağlamda; öğretmen adaylarının ders kitabı dışındaki kaynak ve materyal kullanımlarıyla ilgili becerilerini geliştirmeye yönelik eylem araştırmaları yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Ders Planı, Tarihi Roman, Öğretmen Adayı, Sosyal Bilgiler

* Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ihsan-27@hotmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, alperkaskaya@gmail.com

EXAMINING the SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES' EFFICACY on USING HISTORICAL NOVELS AS ADDITIONAL SOURCES and MATERIALS

Abstract: In this study, in which the use of historical novels by Social Studies teacher candidates was examined over lesson plans, the ability of teacher candidates in preparing lesson plans with various sources was also observed. The study was designed by using the Case Study Design, which is one of the Qualitative Research Methods. The Document Review Technique was also used in the study. The data collected in the study were examined with the Descriptive Analysis Technique. 12 female and 18 male teacher candidates were included in the study, which made a total of 30 participants. 10 of the historical novels which were read by the teacher candidates were used in the study. The data collected in the study showed that teacher candidates preferred to use historical novels mostly in teaching history topics in the social studies classes. They also used Visual Reading Technique as well as Individual and Group Treading Techniques in associating the historical novels with the classes. They also included Creative Writing (letter, story formation, story completion, poems, drawings, and compositions) to reinforce reading activities. It was also determined in the study that historical novels affected the methods and techniques that were selected for teaching the acquisitions of the lesson. It was also observed that teacher candidates made quotations from historical novels in teaching the values process; however, they did not use any other value teaching methods besides Suggestopedia. Some mistakes that stemmed from the lack of pedagogical field knowledge of the teacher candidates were also observed in the lesson plans that were prepared by them by making use of historical novels. In this context, Action Research may be conducted to improve the skills of teacher candidates in using sources and materials aside from the course books.

Keywords: Lesson plan, historical novel, teacher candidate, Social Sciences

Extended Summary

Purpose

The purpose of the present study was to examine the efficacy levels of Social Sciences teacher candidates in using historical novels as additional sources and materials in Social Sciences classes over their Lesson Plans. The efficacy of Teacher Candidates in making Lesson Plans with extracurricular sources and materials is extremely important in terms of today's educational activities. In recent years, the necessity has increased to use additional sources and materials especially in Social Sciences classes, which has an immense variety in terms of subjects. Social Sciences Teacher Candidates have to improve their ability in creating Lesson

Plans with additional sources and materials during the time period in which they receive vocational training.

Method

This study was conducted by adopting the Qualitative Research Method-Case Study Design. The data collection process was run by using the Document Review Technique. The study group consisted on Social Sciences Teaching Department 3rd Grade students. Thirty (30) Teacher Candidates participated in the study. The teacher candidates were selected randomly from among Social Sciences Teacher Candidates according to the Random Sampling Technique. The data of the study were collected from the application under the title “*Written and Oral Literature Analyses in Social Sciences*” class in the spring term of 2016-2017 Academic Year. The data obtained in the study are limited with the Lesson Plans of the Social Sciences Teacher Candidates. The Descriptive Analysis Technique was used in analyzing the data that were obtained with the Document Review Technique. In the Lesson Plans prepared by the Social Sciences Teacher Candidates, titles were formed as follows; *which learning field, quality and acquisition do they associate the historical novel they read with; what are the techniques that may be used in using historical novels in classes; and which educational principles and methods do the Teacher Candidates use in educational processes.*

Findings

It was concluded that the efficacy of the Social Sciences Teacher Candidates in using additional sources and materials in Social Sciences classes was at a good level. The Teacher Candidates associated the history novels they read mostly with historical subjects. The way of the Teacher Candidates in presenting the novels they read to the students was also examined. The Teacher Candidates made use of activities like *individual reading, group reading, and visual reading* together with *creative writing activities*. It was aimed with the activities like *letter writing, creating tales, completing tales, poems, compositions and drawing* to make students understand the events, time and people in the historical novels better. Historical novels also affected the educational principles and methods of the Teacher Candidates used in classes. Historical novels played a definitive role in using *dramas, virtual travels, and discussion* methods. As a last item, the teaching of Values Education by the Teacher Candidates was also investigated in the present study. It was observed that the Teacher Candidates carried certain important quotations in historical novels to Lesson Plans during

Values Education. Although there are different Values Education Methods, it was determined that all the Teacher Candidates preferred to use the Suggestopedia Method.

Result and Discussion

It was observed that the use of historical novels in teaching Social Sciences by the Teacher Candidates in Social Sciences classes depend on their acquiring Field Knowledge (FK), Pedagogical Knowledge (PK), Pedagogical Field Knowledge (PFK) efficacies. It is possible to claim that the Teacher Candidates who were included in the present study are able to make proper preferences in stages like *reading historical novels, matching acquisitions, presenting historical novel to students, determining methods and techniques that are suitable for the subject of the classes*. In other words, it is possible to say that the Field Knowledge and Pedagogical Knowledge of the Teacher Candidates who were included in the study was at a good level when the Lesson Plans are considered. It was also seen that the Teacher Candidates had missing points in Values Education process. It was determined that the Teacher Candidates made use of historical novels in Values Education; however, they used one single teaching method. This result may be related with the lecturer teaching the Values Education classes, or may be associated with the inadequate practice skills of the Teacher Candidates. For this reason, the teaching activities during pre-service training are extremely important for the Teacher Candidates. These practices will ensure that the Teacher Candidates use the contents, methods and techniques of the classes together with extra-curricular sources.

Giriş

Son yıllarda dünyanın birçok ülkesinde ve Türkiye’de eğitim sürecini sınıf-öğretmen- ders kitabı sarmalının dışına taşımak, öğretim sürecini daha ilginç, eğlenceli ve anlamlı hale getirmek için bir eğilim gösterilmektedir. Dış dünyadan kopuk, izole edilmiş bir sınıf ortamı yerine, bireyin kendi deneyimlerine bağlı, okul dışı kaynaklar ve araçlarla desteklenen bir öğretim süreci hedeflenmektedir(Akçalı, 2015). Eğitimde dikkat çekici materyallerin, öğrenci merkezli yöntem/tekniklerin ve gerçek dünyayla örtüşen öğrenme etkinliklerinin popülerliği giderek artmaktadır. Eğitim-öğretim ortamlarında ders kitaplarına ek olarak kullanılmaya

başlanan sözlü ve yazılı edebi ürünler de dikkat çeken kaynak/materyaller kategorisindedir. Edebi ürünlerin son yıllarda eğitim-öğretim sürecinde kullanımına ilişkin birçok araştırma mevcuttur (Ata, 2002; Demir ve Akengin, 2011; Çençen, 2010; Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014; Kaymakçı, 2013; Şimşek, 2006a; Şimşek, 2006b; Yeşilbursa ve Sabancı, 2015). Bu çalışmaların sonuçları incelendiğinde edebi ürünlerin eğitim-öğretim sürecinde önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

Sözlü ve yazılı edebi ürünlerin sıklıkla kullanıldığı derslerden biri de Sosyal Bilgiler'dir. Sosyal Bilgiler dersi, edebi eserlerden faydalanma adına zengin bir konu ağına sahiptir. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan edebi eserlerin; öğretim sürecinin verimliliği, öğrenci memnuniyeti, derse katılım ve derse yönelik ilgi gibi konularda faydalı olduğu bilinmektedir (Çengelci, 2013). Bunların yanı sıra Sosyal Bilgiler dersinde etkili okuma ve yazma çalışmaları yürütmek için de edebi türler kullanılmaktadır. Edebi türler, etkili okuma ve yaratıcı yazma çalışmalarının yürütülmesinde öğretmen/öğrenciye farklı deneyimler yaşatacak ve yöntem çeşitliliği sağlayacak önemli yardımcılarıdır. Bununla birlikte öğrenciler; tarihsel düşünme becerisi, empati kurma becerisi, bilişsel başarıyı arttırma, derse karşı olumlu tutum kazanma, kitap okuma alışkanlığı gibi artılar edinirler (Jarolimek, Foster ve Kellough, 2005; Küçükoğlu, 2010; Oruç ve Erdem, 2010; Öztürk, 2011; Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2014).

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğretmenlerin en fazla kullandığı edebi türlerden biri tarihi romanlardır. Tarihî roman, ele aldığı zaman, mekân ve insan unsurları bakımından yazarın tanıklık etmediği bir tarihî şahsiyeti, devir veya dönemi gerçeğe yakın bir durum veya olay halinde belli bir düzene bağlı kurgulayıp aktaran tahkiyeli edebiyat eserine denir (Ergunşah, 1990: 5; Tural, 1993: 69). Tarihi romanların akademik başarı, derse ilgi, kültürleme, sosyalleştirme gibi faydalarının olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Smith ve diğerleri, 1992: 370-375; Şimşek, 2006b). Konuyla ilgili Türkiye dışında yapılan çalışmaların sayısı ve tarihlerinin eskiye dayanması, edebi eserlerden öğretim sürecinde faydalanma düşüncesinin uzun zamandır var olduğunu göstermektedir. 18. Yüzyılda Daniel Defo'nun (1719) "Robinson Kruze" isimli eseri, üzerinde ilk pedagojik tartışmaların yapıldığı eser olmuştur (Ata, 2000). Ancak konuyla ilgili Türkiye'de az sayıda çalışma olduğu görülür. Bunlar içerisinde konuya ilişkin en kapsamlı ve net bilgiyi, Ata'nın 2000 yılında yapmış olduğu "Tarih öğretiminde bir araç olarak tarihî romanlar" adlı çalışma ile Şimşek'in 2006'da yayımlanan "Tarihsel romanın eğitimsel işlevi" adlı çalışmalar vermektedir. Safran ve Ata (1998), tarihi

romanların, tarihi öğretmekten daha ziyade tarihin öğrenilmesindeki temel güç olan ilgiyi sağladığını düşünmektedirler. Şimşek (2006b) ise her öğrencinin ciddi bir hayal dünyasına sahip olduğunu ancak bunların öğretim sürecinde daha sıralı, makul ve planlı olması gerektiğini savunmaktadır. Öztürk (2002)'de yaptığı çalışmada tarih konularının öğretiminde tarihi romanları kullanmış ve öğrencilerin; bilgi, kavrama ve erişilerinin anlamlı düzeyde geliştiğini tespit etmiştir.

Tarihi romanların sosyal bilgiler dersinde yaptığı şey; öğrencinin ilgisini canlı tutmak, macera ve heyecan ihtiyaçlarını gidermek ve tarihsel bir gözle konuya bakabilmeyi imkânlı hale getirmektir (Davis ve Hunter, 1990; Harris ve Austin, 2000). Tarihi romanın eğitimde kullanımını avantajlı kılan temel unsurun, öğrenci ile geçmiş arasında olay örüntüsüne dayalı bir bağlam oluşturmak olduğu söylenebilir. Bu açıdan, tarihi romanların sosyal bilgiler dersinde kullanımı özellikle tarih içerikli öğrenme alanlarında yoğunlaşmaktadır. Ancak hangi kesime hitap ederse etsin tarihi romanların yazılmasında tarih, coğrafya veya farklı bilim dalını öğretmek gibi bir amaç yoktur. Kurguya dayalı anlatım tarzıyla, materyal sayılabilecek bu romanlar; tarihi olayı, şahsiyeti veya devri anlatmak adına ders kitabına yardımcı birer kaynaktır (Erol, 2012). Bu yönüyle tarihi romanlar, Sosyal Bilgiler dersinde çok yönlü bir katkı sağlayabilir çünkü Sosyal Bilgiler dersi bilgi, beceri ve değer bağlamında çok yönlü bir derstir. Bu bakımdan tarihi romanların okunması ahlaki ve sosyal beceriler gibi duyuşsal alan becerilerinin gelişimine de etki edecektir (Tokdemir, 2016).

Son yıllarda Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yapılan değişiklikler ile edebi türlerin kullanımı için yönlendirmeler yapılmaktadır. 2005 Sosyal Bilgiler programında doğrudan sözlü ve yazılı edebi ürünlerin kullanımı desteklenmemiş olsa bile, 2017 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı edebi ürün kullanımıyla ilgili olarak; “*efsane, destan, masal, atasözü, halk hikâyesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak Sosyal Bilgiler dersi edebî ürünlerle desteklenmeli ve öğrenciler; konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı ve fıkra gibi edebî ürünler okumaya teşvik edilmelidir*” önerisinde bulunmaktadır (MEB, 2017).

Edebi türler, Türkiye’de yakın zamanda eğitimde kullanılan materyallerdir ancak kullanım şekli ve amaçlarıyla ilgili sorunlar mevcuttur. Ata (2000) tarihi romanların, Türkiye’de çoğunlukla ev ödevi olarak verildiğini ve sınıf ortamında kitapla ilgili yazma, okuma ve tartışma etkinliklerine nadiren yer verildiğini dile getirmektedir. Tarihi romanların derslerde kullanımını

daha etkili hale getirmek, öğretmenlerin bu konudaki becerilerini geliştirmekle mümkün olacaktır. Dolayısıyla bu konudaki çalışmaların öğretmen eğitimi veren fakültelerden başlaması gerekmektedir. Tarihi romanların veya farklı edebi türlerin öğretim sürecinde kullanılabilmesi için öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimdeki deneyimleri çok önemlidir. Bu süreçte, edebi türler bilgisi, öğrenci seviyesine uygun edebi türlerin nasıl seçileceği, edebi türlerin öğretim programıyla veya içerikle uyumunda nelere dikkat edilmesi gerektiği, öğretim sürecinde nerede, nasıl kullanılabileceğine dair soru işaretlerinin giderilmesi ciddi ve planlı bir hazırlık gerektirmektedir. Öğretmenler açısından bu hazırlıkların adı ders planıdır. Ders planı; öğretim sürecindeki tüm öğelerin bir bütün olarak işe koşularak planlanan amaçlara ulaşılmasının sağlanmasıdır. (Demirel, 2007; Yılmaz ve Sünbül, 2000). Tarihi romanların Sosyal Bilgiler dersinde istenen katkıları sağlayabilmesi, öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi ve becerilerini, ders planları aracılığıyla ve sonrasında da uygulama yoluyla öğrencilerine aktarmalarına bağlıdır.

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinde tarihi roman kullanma yeterliklerini ders planları üzerinden incelemektir. Bu bağlamda araştırma problemi ve alt problemleri şu şekilde belirlenmiştir;

Problem Cümlesi

- a) Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının, Sosyal Bilgiler dersinde ek kaynak ve materyal olarak tarihi roman kullanma yeterlikleri nasıldır?

Alt Problemler;

- a) Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının, okudukları tarihi romanları program öğeleri ile (öğrenme alanı, ünite ve kazanım) ilişkilendirme becerileri nasıldır?
- b) Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adayları, tarihi romanları hangi yollarla öğrencilere sunmayı planlamaktadırlar?
- c) Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adayları, tarihi romanları kullandıkları derslerde hangi öğretim ilke ve yöntemlerini tercih etmektedirler?
- d) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, okudukları tarihi romanları değer öğretiminde kullanma becerileri nasıldır?

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın desenine, çalışma grubuna, veri toplama sürecine (aracına), geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi-durum çalışması deseni benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Hitchcock ve Hughes (1995), durum çalışması için; durumla ilgili, belirgin aktörlerin ve konuların incelenmesinin gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca araştırmacının da durumun belirli bir ölçüde içinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu araştırma kapsamında belirli bir zaman dilimi içinde oluşmuş veriler ve verileri oluşturan öğretmen adayları durumun aktörleri olarak nitelendirilebilir. Durum çalışmaları genellemere ulaşmak yerine, en mükemmel sonuca ulaşabilmenin yollarını aramak için tasarlanır(Denzin ve Lincoln, 1985). Bu araştırmada, öğretmen adaylarının tarihi roman kullanım yeterliklerini genellemek yerine, eksikleri veya özgün davranışları tartışmak için durum çalışması tercih edilmiştir.

Nitel araştırmalar verilerin teker teker okunması yoluyla kod ve kategorilere dayalı olarak araştırma bulgularının sunulmasını sağlar (Merriam, 1998, s.58). Bu bağlamda; öğretmen adaylarının, tarihi romanların Sosyal Bilgiler’de kullanımıyla ilgili hazırladıkları ders planı örneklerinin incelenmesi için en uygun araştırma deseninin durum çalışması olduğu düşünülmüştür. Araştırma verileri, nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması planlanan olgu ya da olgular hakkındaki yazılı bilgilerin analizini kapsamaktadır. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2002, s.140-143). Bu araştırmada ise öğretmen adaylarının üç yıllık bir süreçte edindikleri mesleki bilgilerin yansımaları olan ders plan örnekleri doküman olarak ele alınmış ve incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Sosyal Bilgiler öğretmenliği 3. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya 30 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adayları seçkisiz örnekleme tekniğine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adayları içinden rastgele seçilmiştir. Seçkisiz örnekleme benzer

özellikler gösteren örneklem grupları için uygundur (Yıldırım ve Şimşek, 2002, s.131) Bu örnekleme yönteminin kullanılmasında evreni temsil eden örneklem grubunun (Sosyal Bilgiler öğretmen adayları) incelenen durum açısından benzer özellikler sergilediği düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının 12’si bayan 18’i erkektir. Çalışma grubuna dâhil olan öğretmen adaylarının daha önce ders kitabı dışında kaynak kullanarak ders planı hazırlama deneyimleri bulunmamaktadır. Katılımcılar, “*Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri*” adlı derste farklı edebi türleri inceleme şansı bulmuşlardır. Bu edebi eserlerin Sosyal Bilgiler dersinde nasıl kullanıldığına dair makaleler ve kitaplar incelenerek dersin amaçlarına ulaşması için çaba gösterilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, doküman incelemesi tekniği kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma verileri 2016-2017 öğretim yılı bahar yarıyılında, “*Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri*” isimli derste gerçekleştirilen uygulamadan elde edilmiştir. Veri toplama süreci, derse ait temel bilgilerin ve ünitelerin öğretiminin tamamlanmasının ardından başlamıştır. Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının, seçerek okumaları için 10 kitaptan oluşan bir tarihi roman listesi oluşturulmuştur. Seçilen tarihi romanların ortaokul seviyesine uygunluğuna ilişkin bu konuda doktorasını yapan bir uzmandan yardım alınmıştır. Okunan tarihi romanların Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında hangi öğrenme alanı, ünite ve kazanımın öğretiminde kullanılabileceği ve bu öğretim sürecinin planı öğretmen adaylarından istenmiştir. Öğretmen adaylarının oluşturduğu ders planları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Tablo 1

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Adaylarının Okuduğu Tarihi Romanlar

Okunan Tarihi Roman	Yazar
Son İmparatorluktan İlk Sultana	Sarp ERSOY
Anadolu Fatihi-Sultan Alparslan	Yusuf DURSUN
İlk Osmanlılar	Bahadır TÜRKMENOĞLU
Beyaz Kale	Orhan PAMUK
İstanbul’un Fethi	Ahmet İZCİ
Cennet Kapısı Çanakkale	Yusuf DURSUN
Malazgirt’te Bir Cuma Sabahı	Yavuz BAHADIROĞLU
İstanbul Benim Olacak	Mehmet AKBULUT
Mavi Yıldız	Yavuz BAHADIROĞLU
Osman Bey’in Rüyası	Kemalettin ÇALIK

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmadan elde edilen veriler Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ders planlarıyla sınırlıdır. Araştırma öncesinde, ders planı hazırlamak konusunda öğretmen adaylarının bilgi düzeylerinin yeterli olduğu varsayılmıştır. Nitel araştırmalarda inandırıcılığını sağlayan temel unsur uzman desteğinin alınmasıdır. Bu bağlamda elde edilen verilerin doğruluğu 2 uzman tarafından incelenmiş ve görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır (Uzman 1: tarihi romanların eğitimde kullanımı üzerine doktora eğitimini sürdüren uzman öğretmen, Uzman 2: Bu konuda yetkinliği olan öğretim üyesi). Ayrıca çalışma grubunun seğimine ilişkin bilgiler de verilerek iç geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin doğrudan aktarılması ise tutarlılığı sağlamak adına önemlidir. Bu araştırmada da veriler özellikle bulgular kısmında genelleme ve yorumlama yapılmadan verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırma sonuçları çalışma grubundaki öğretmen adaylarıyla paylaşılarak araştırmanın iç güvenirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalardaki bir diğer bilimsellik ilkesi ise aktarılabirliktir. Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirliğini) sağlamak adına verilerin olabildiğince detaylı bir şekilde kodlanmasına dikkat edilmiştir. Araştırma verileri içinde doğrudan alıntı yapmaya uygun veri olmadığı için doğrudan alıntılama yapılamamıştır. Son olarak araştırmanın teyit edilebilirliğini yani dış güvenirliğini sağlamak için benzer konularda yapılmış çalışmalara ait bulgu ve sonuçlar irdelenmeye çalışılmıştır (Merriam, 1998; Yıldırım ve şimşek, 2013).

Verilerin Analizi

Doküman incelemesi tekniği ile elde edilen verilerin işlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının hazırladığı ders planlarında; okudukları tarihi romanı hangi öğrenme alanı, ünite ve kazanımla ilişkilendirdikleri, tarihi roman kullanma tekniklerinin ne olduğu ve öğretim sürecini hangi öğretim ilke ve yöntemleriyle yürüttüklerine dair başlıklar oluşturulmuştur. Oluşturulan başlıklar kapsamında öğretmen adaylarına ait ders planları kodlanmaya başlanmıştır. Örneğin; A öğretmen adayının öğretim ilke ve yöntem tercihi belirlendikten sonra bunu sınıf ortamında nasıl hayata geçireceğine dair kısımlar incelenerek gerçekten yöntem, konu ve materyal bütünlüğünü sağlayıp sağlayamadığı kontrol edilmiştir. B öğretmen adayının değer öğretimine ilişkin kullanmayı planladığı değer öğretim yöntemi; soracağı sorular, kullanacağı metinler ve geçiş cümleleri incelendikten sonra kodlanmıştır. Bu başlıkların her biri ayrı tablolar şeklinde ifade edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, alt problemlere ait veriler tablolar aracılığıyla sunulmaya çalışılmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretmen Adaylarının Okudukları Tarihi Romanları İlişkilendirdikleri Öğrenme Alanı, Ünite, Kazanım, Değer Ve Becerilere İlişkin Bulgular

Okunan Tarihi Romanlar	İlişkilendirilen Öğrenme Alanı/Ünite/Değer /Beceri	İlişkilendirilen Kazanım
Son İmparatorluktan İlk Sultana	Kültür ve Miras/Türk Tarihinde Yolculuk/Estetik/Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme	Osmanlı Devletinin fetih ve mücadelelerini Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir. (2)*
Anadolu Fatihi-Sultan Alparslan	Kültür ve Miras/İpek Yolunda Türkler/Kültürel Mirasa Duyarlık/Çıkarımda Bulunma	Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk-İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine göre çıkarımlarda bulunur. (3)
İlk Osmanlılar	Kültür ve Miras/Türk Tarihinde Yolculuk/Estetik/Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme	Osmanlı Toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşamının önemine dayalı kanıtlar gösterir. (3)
Beyaz Kale	Bilim, Teknoloji ve Toplum/Elektronik Yüzyıl/Çalışkanlık/Yaratıcılık	Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder. (2) Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatına etkilerini tartışır. (2)
İstanbul'un Fethi	Kültür ve Miras/Türk Tarihinde Yolculuk/Estetik/Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme	Kanıtlara dayanarak Osmanlı devletinin siyasi bir güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar. (2) Osmanlı Toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşamının önemine dayalı kanıtlar gösterir. (2)
Cennet Çanakkale Kapısı	Küresel Bağlantılar/Ülkeler Arası Köprüler/Barış/Kalıp Yargıları Fark Etme	20. YY başında Osm. Devl. Ve Avrupa ülkelerinin siyasi, ekonomik yapısıyla 1 Dünya Savaşının sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir. (3)
Malazgirt'te Bir Cuma Sabahı	Kültür ve Miras/İpek Yolunda Türkler/ Kültürel Mirasa Duyarlık/Çıkarımda Bulunma	Günümüz Türk Silahlı Kuvvetlerini ilk Türk devletlerinin ordusu ilişkilendirerek Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemini ve görevlerini kavrar. (2)

İstanbul Benim Olacak	Kültür ve Miras/İpek Yolunda Türkler/ Kültürel Mirasa Duyarlık/Çıkarımda Bulunma	Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşmesine katkılarını değerlendirir. (2)
Mavi Yıldız	Kültür ve Miras/İpek Yolunda Türkler/ Kültürel Mirasa Duyarlık/Çıkarımda Bulunma	Kültürel Mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılması gerektiğini savunur. (2)
Osman Bey'in Rüyası	Kültür ve Miras/Türk Tarihinde Yolculuk/ Estetik/Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme	Osmanlı Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder. (3) Kanıtlara dayanarak Osmanlı devletinin siyasi bir güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar. (2)

* Kazanım ifadelerinin sonudaki rakamlar aynı kazanımı seçen katılımcı sayısını göstermektedir.

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının tarihi roman ve Sosyal Bilgiler dersi kazanım eşleştirmelerinin “Kültür ve Miras” öğrenme alanında yoğunlaştığı görülmektedir. 30 öğretmen adayından 7’sinin, okudukları tarihi romana göre “Bilim Teknoloji ve Toplum” ve “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanıyla ilişkilendirme yaptığı görülmektedir. Geriye kalan 23 öğretmen adayının “Kültür ve Miras” öğrenme alanı kapsamındaki kazanımların öğretiminde okudukları tarihi romanları kullanmayı tercih ettikleri görülmüştür. “Kültür ve Miras” öğrenme alanında 6 ve 7. sınıf üniteleri olan “İpek Yolunda Türkler” ve “Türk Tarihine Yolculuk” ünitelerindeki kazanımlarla eşleştirme yapıldığı görülmektedir. Diğer öğrenme alanlarındaki üniteler ise “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında 6 sınıf ünitesi olan “Elektronik Yüzyıl”, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında ise 7 sınıf ünitesi olan “Ülkeler Arası Köprüler”dir. Öğretmen adaylarının, tarihi roman-kazanım ilişkilendirmesinde özellikle 6 ve 7. sınıf düzeylerini seçtikleri görülmektedir. Ayrıca ilişkilendirmelerin çoğunluğunun Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında, tarih disiplini konularının yer aldığı öğrenme alanından seçildiği görülmektedir. Tarihi romanların materyal veya ek kaynak olarak kullanılacağı kazanımlara bakıldığında ise değerlendirir, açıklar, çıkarımda bulunur, kanıt gösterir gibi üst düzey diyebileceğimiz öğrenme hedeflerinin yer aldığı kazanımlar ön plandadır. Bunların yanı sıra öğretmen adaylarının alan bilgisi yeterliklerini de kullandıklarını söyleyebiliriz. Okunan tarihi romanların içerik olarak seçilen kazanımla da uygunluk gösterdiği görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 3

Tarihi Romanların Öğrencilere Sunulma Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Yazma Etkinlikleri	Okuma Etkinlikleri
Mektup	Bireysel Okuma
Öykü Oluşturma	Grupla Okuma
Öykü Tamamlama	Görsel Okuma
Kompozisyon	
Şiir	
Resim	

Tablo 3 te öğretmen adaylarının tarihi romanları hangi etkinliklerle öğrenciye taşıdığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının tarihi romanları farklı şekillerde dersle bütünleştirebilme fikrine sahip oldukları söylenebilir. Bu etkinlikler yazma ve okuma başlığı altında toplanmıştır. Yazma etkinliklerinde; geçmişe ve geleceğe mektup, öykü oluşturma ve yarım verilen öyküleri tamamlamaya yönelik etkinlikler dikkatleri çekmektedir. Bunların yanı sıra kompozisyon yazma, şiir yazma ve resim çizme gibi ifade ve yansıtma becerilerini geliştirmeye yardımcı serbest etkinliklerin de tarihi romanlar aracılığıyla planlandığını söyleyebiliriz. Okuma etkinlikleri içinde öğretmen adaylarının bireysel okuma türüne en fazla yeri verdiğini, grupla okuma ve görsel okuma tercihlerinin de ders planları içinde yer aldığını görebiliyoruz. Öğretmen adaylarının bireysel ve görsel okumayı etkili hale getirmek için ayrıca ders planlarında; bilinmeyen kelime, ana fikir çıkarma, problem durumu belirleme gibi ara etkinliklere yer verdiği görülmektedir. Aslında okuma etkinlikleri bu tarz yardımcı kaynakların kullanıldığı ders planlarında ilk başvurulan yoldur. Nitekim araştırma sürecine alınan ders planlarında da ilk adımın okumaya yönelik etkinlikler olduğu görülmektedir. Çünkü okuma gerçekleşmeden yazma ve diğer etkinliklerin yapılması da bir anlam ifade etmez. Daha sonrasında gerçekleştirilecek olan tartışma, drama, rol oynama vb. tekniklerin amacına ulaşması tarihi romanların öğrenci tarafından anlaşılmasına bağlıdır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 4

Tarihi Romanların Kullanıldığı Derslerde Öğretmen Adaylarının Tercih Ettiği Öğretim İlke Ve Yöntemleri

Öğretim İlke ve Yöntemleri	Açıklamalar
Drama	Senaryolar hazırlanırken tarihi romanlardaki kurgulardan yararlanılmıştır. Tarihsel kişilerin ve olayların canlandırılmasında romanlardaki betimlemelerden kullanılmıştır.
Tartışma <ul style="list-style-type: none">• Beyin Fırtınası• Çember	Ders kitabından ve tarihsel romanın içerik olarak uygun bölümlerinden problem durumları belirlenmiş ve bu durumlara ilişkin sınıf tartışması yapılmıştır.
Soru-Cevap	Bilgi ve kavramsal öğrenmeye yönelik sorulara yer verilmiştir. (<i>İstanbul'un fethi kaç yılında yaşanmıştır? Yükselme ve Duraklama kavramları ne anlama gelmektedir?</i>)
İstasyon	Seçilen kazanımların özellikle tarih konularını içermesi soyut öğrenme konularının ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda farklı türdeki öğrenme ürünleri veya etkinlikleriyle sonuç biraz daha somut hale getirilmek istenmiş ve farklı öğrenme istasyonları kurulmuştur.
Sanal Gezi	Kültürel mirasın korunması bağlamında tarihsel romanlardaki ve ders kitaplarında adı geçen tarihsel mekân ve yerler sanal gezi eşliğinde öğrencilerle paylaşılır.
Balık Kılıcı	Genelde sebep-sonuç ilişkisi bulunan konularda balık kılıcı tekniği kullanılmıştır. (<i>Örneğin; Osmanlı Devleti'nin güçlenmesindeki siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlerin balık kılıcı tekniğiyle öğretimi planlanmıştır.</i>)

Tablo 4'de öğretmen adaylarının tarihi romanları kullandıkları ders planlarında tercih ettikleri öğretim ilke ve yöntemlerine yer verilmiştir. Görüldüğü üzere ilk sırayı drama yöntemi almaktadır. Burada hem tarihi roman içindeki karakter ve olaylar kullanılmış hem de kazanımın ders kitabındaki içeriğinden faydalanılmıştır. Drama yönteminin fazla tercih edilmesinde, tarihi romanların senaryo oluşturmaya veya karakter belirlemeye yardımcı olması gösterilebilir. Ayrıca tarihi romanlarda olayların kronolojik bir sırayla verilmesi de öğretmen adaylarının drama yöntemini tercih etmesinde bir neden olabilir.

Tartışma tekniği, drama'dan sonra en fazla kullanılan yöntemdir. İki farklı tartışma tekniğinden yararlandığı görülmektedir. Beyin fırtınası ve çember tekniği ile öğrencilerin çıkarımda bulunma ve olay-olguları ayırt etme becerilerinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu iki tartışma tekniğinin çıkarımda bulunma ve olay-olguları ayırt etme becerilerini geliştirmek adına uygun teknikler olduğu söylenebilir.

Soru-cevap tekniği, genel olarak tüm öğretim süreçlerinde planlı veya plansız kullanılan bir tekniktir. Öğretmen adaylarının ders planlarında soru-cevap tekniğini genelde bilgi ve kavramsal öğrenmeler amacıyla kullandığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının tarihi romanların ek kaynak olarak yer aldığı ders planlarında kullandığı bir diğer tekniğin ise istasyon tekniği olduğu görülmektedir. İstasyon tekniğinde; neden sonuç değişkenlerini yazma, slogan yazma, afiş hazırlama, şiir, öykü yazma, resim çizme vb. öğrenme merkezleri yer alır. Öğretmen adaylarının hazırladığı ders planlarında öğrenme istasyonlarının şiir, kompozisyon ve resim olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının kullandığı bir diğer tekniğin ise sanal gezi olduğu görülmektedir. Eğitim teknolojisinin sınıflara getirdiği önemli yeniliklerden birisi de etkileşimli tahtalar ve projeksiyon cihazlarıdır. Öğretmen adaylarının özellikle tarihi mekânlar ve yerler konusunda eğitim teknolojisinden faydalandıkları ders planlarında görülmektedir. Ders kitabında veya tarihi romanda geçen mekânlar ve tarihi eserlerin sanal gezi yoluyla tanıtılması ders planlarında yerini almıştır.

Öğretmen adaylarının kullandığı son teknik ise balık kılıcıdır. Özellikle tarihsel konuların öğretiminde sebep-sonuç ilişkisine dayalı öğrenme konularının fazlalığı, öğretmen adaylarının balık kılıcı tekniğini kullanmaya yönelmesini sağlamış olabilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 5

Öğretmen Adaylarının Tarihi Romanları Kullanıldığı Derslerde Değer Öğretimi

Öğrenme Alanı ve Ünite	Öğretimi Yapılacak Değer	Değer Öğretim Yöntemi
Kültür ve Miras/Türk Tarihine Yolculuk	Estetik	Telkin Yöntemi
Kültür ve Miras/İpek Yolunda Türkler	Kültürel Mirasa Duyarlılık	Telkin Yöntemi
Bilim, Teknoloji ve Toplum/Elektronik Yüzyıl	Çalışkanlık	Telkin Yöntemi
Küresel Bağlantılar/Ülkeler Arası Köprüler	Barış	Telkin Yöntemi

Tablo 5 Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının değer öğretiminde kullandıkları yöntemleri göstermektedir. Tablo incelendiğinde öğretmen adaylarının 4 değer öğretiminde telkin yöntemini kullandıkları görülmüştür. Değer öğretiminde; telkin yöntemi, ahlaki

ikilemler, değer analizi, değer açıklama gibi değer öğretim yöntemleri kullanılabilir. Ancak telkin yöntemi bunlar arasında kullanılması en az tavsiye edilen hatta mecbur kalınmadıkça kullanılmaması istenen yaklaşımdır. Öğretmen adayları; estetik, kültürel mirasa duyarlılık, çalışkanlık ve barış değerlerinin öğretiminde telkin yöntemine atıfta bulunmuşlardır. Ders planlarında; ders kitabı ve tarihi romanlarda dersin konusu olan değere ilişkin örnek olay, hikâye ve kişilerin davranışları öğrencilere örnek gösterilmekte ve bu değerlere sahip olunmadığı takdirde kaybedebilecekleri şeyler sıralanmaktadır. Ancak bu yöntemle değerlerin içselleştirilmesi ve davranışa dönüştürülmesi pek mümkün görülmemektedir.

Sonuç ve Tartışma

Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının, Sosyal Bilgiler dersinde ek kaynak ve materyal olarak tarihi roman kullanma yeterliklerinin incelendiği bu araştırmada, ulaşılan sonuçlar ve tartışmalar bu bölümde sunulmuştur.

İlk olarak öğretmen adaylarının tarihi romanları kullanmayı tercih ettikleri öğrenme alanı, ünite ve kazanımlar değerlendirilecektir. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adayları tarihi romanları, tarih konularının öğretimde daha fazla kullanılmayı tercih etmiştir. Öğretmen adaylarının çoğunluğu, 8 öğrenme alanı, 30 ünite ve yüzlerce kazanım içerisinde “*Kültür ve Miras*” öğrenme alanına ait kazanımların öğretiminde, tarihi romanları kullanmayı tercih etmişlerdir. Katılımcıların okuduğu tarihi romanların özellikle Osmanlı ve Selçuklu devleti dönemi savaş ve siyaset konularını işleme de öğretmen adaylarının seçimini etkilemiş olabilir. Öğretim sürecinin en önemli iki bileşeni; kazanımlar ve içerik arasındaki uyum en temel zorunluluktur. Bu noktada; konusu, kişisi ve zamanı tarih olan romanlarla, Sosyal Bilgiler dersine ait içeriğin önemli bir kısmını oluşturan tarih konuları arasında ilişki kurulması mantıklıdır. Yeşilbursa ve Sabancı (2015) ve Beldağ ve Aktaş (2016) tarafından yapılan çalışmalarda da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının edebi ürün kullanımını daha çok tarih konularıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarından bazılarının, tarihi romanları farklı içerikteki konuların öğretiminde kullanmayı tercih ettikleri de görülmektedir. Bu durum tarihi romanların aslında farklı içerikteki konuların öğretimde de kullanılabilirliğini göstermektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanlarının farklı sosyal bilim

disiplinlerinden bilgileri içerdiği bilinmektedir. Özellikle; coğrafya, sosyoloji, ekonomi gibi disiplinlerle de konu alışverişi olan Sosyal Bilgiler dersinde tarihi romanların kullanım alanı genişletilebilir. Bu anlamda öğretmen adaylarının ders planı oluşturma, yöntem-teknik belirleme, etkinlik veya senaryo oluşturma konusundaki yaratıcılığı, ders kitabı dışındaki kaynaklarla da desteklendiğinde ortaya öğrenme-öğretme adına faydalı sonuçlar çıkabilmektedir. Bu bağlamda araştırmaya dâhil olan öğretmen adaylarının alan bilgisi yeterliklerinin de iyi olduğu söylenebilir. Ders kitabı dışında bir kaynağı öğretim sürecinin temeli olan kazanımlarla uygun bir şekilde eşleştirmek ve ders planı olarak sunabilmek, iyi bir alan bilgisi yeterliğini gerektirir.

Öğretmen adaylarının ek veya yardımcı kaynak niteliğinde kullandığı tarihi romanları öğretim sürecinin bir parçası haline getirme aşamasında izlediği yollar da bu araştırmanın özgünlüğü açısından önemlidir. Öğretmen adaylarının tarihi romanları, doğrudan öğretim sürecinin bir parçası haline getirmediği, ilk etapta tarihi romanların öğrenciler tarafından anlaşılmasını sağlayacak etkinliklere yer verildiğini söyleyebiliriz. Öğretmen adaylarının temel öğretim becerilerinden okuma ve yazma etkinliklerini bu süreçte kullandığı görülmektedir. Özellikle grupta okuma, bireysel okuma etkinliklerinin tarihsel romanların sayesinde sınıfta kullanılma şansı bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu süreçte öğretmen adaylarına etkili okuma teknikleri üzerine tavsiyeler verilerek okuma etkinliklerinin yararları arttırılabilir. Yazma sürecinin ise okunan tarihi romanlardaki olay ve şahsiyetleri biraz daha belirginleştirmek adına yapıldığı görülüyor. Tarihsel romanda ele alınan sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel konuların kahramanları veya sebepleri ile ilgili yaratıcı yazma etkinliklerinin ders planlarında yer alması öğrencilerin yaratıcılıkları ve hayal güçlerinin gelişimi açısından faydalı olabilir. Öğretmen adaylarının tarihi romanları amacına uygun şekillerde ve doğru tekniklerle sınıfa taşınması aslında hizmet öncesi eğitimdeki uygulama ve deneyimlerle ilgilidir. Ata (2000) geçmiş dönemde, öğretmenlerin tarihi romanları, evde okunması gereken ödevler olarak nitelendirdiklerini belirtmiştir. Hâlbuki bu tarz kaynaklar öğretmenler için yöntem zenginliği sağlaması açısından çok kıymetlidir. Öğrencilerin tarihi romanları, belirli eğitsel hedeflere ulaşmak için etkili okuma ve yaratıcı yazma çalışmalarlarıyla incelemeleri çok yönlü ve bütünlük arz eden bir öğrenme sürecini sağlayabilir. Şimşek (2006), burada ifade edilen çok yönlülük ve bütünlüğü eğitim-öğretim sürecinin vazgeçilmez unsurları olan bilişsel ve duyuşsal öğrenme aşamalarıyla açıklamaktadır. Şimşek'e göre tarihi romanların en önemli eğitimsel işlevi zihinsel

ve duyuşsal gelişmelere sağlayacağı katkıdır. Keçe (2013) yaptığı çalışmada tarihi romanların derslerde daha fazla verim sağlayabileceğini belirtmektedir. Grup veya işbirlikli öğrenme tekniklerinin kullanıldığı tarihi roman okuma etkinliklerinde derse yönelik tutumun daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının, hizmet öncesi eğitim sürecinde farklı kaynak ve materyallerin kullanılmasına yönelik, gerekli bilgi ve becerilerle donatılması ve bu yönde bir dersin verilmesi son derece isabetli bir durumdur. Bu becerileri öğretmen adaylarına kazandırabilmek ise bol sayıda uygulamaya katılmayı gerektirmektedir. Ancak Sosyal Bilgiler öğretmen yetiştirme programı incelendiğinde öğretmen adaylarının uygulama yapabileceği ders isim ve kredi saatlerinin yok denecek oranda az olduğu görülmektedir. Özel Öğretim Yöntemleri I-II ve Öğretmenlik Uygulaması dersleri haricinde öğretmen adaylarının mesleki deneyim kazanabileceği derslerin olmaması düşündürücüdür. 2017 Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiğinde yoğun bir beceri ve değer eğitiminin derse hâkim olduğu görülmektedir (MEB,2017). Bunun anlamı öğrenci merkezli etkinlik ve uygulamalara dayalı bir süreçtir. Hizmet öncesi eğitim süreci ağırlıklı oranda teorik bir eğitim alan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, öğrenci merkezli etkinlikler üretmesinde problemlerin olması da doğaldır. İkinci alt problemle ilgili olarak; öğretmen adaylarının tarihi romanları öğrencilerine sunma performanslarının tecrübesizlikten kaynaklı birkaç hatanın dışında iyi olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ders planlarındaki bir diğer başlık ise öğretim ilke ve yöntemleridir. Ders planlarında yer alan yöntem ve tekniklerin içeriğe uygun olduğunu ancak yöntem çeşitliliğinin biraz daha arttırılması gerektiğini söyleyebiliriz. Seçilen yöntem ve tekniklerin tarihi romanlarla ilişkisi incelendiğinde ise öğretmen adaylarının yöntem ve teknik seçimlerinde de tarihi romandan etkilendiğini söyleyebiliriz. Ders planları incelendiğinde; drama, tartışma ve sanal gezi gibi yöntem ve tekniklerin uygulanmasında tarihi romanların katkı sağladığı anlaşılabilmektedir.

Derse, konuya ve öğrenciye uygun bir yöntem-teknik belirlemek öğretmenler için iyi bir pedagoji bilgisini gerektirir. Dersin içeriği ve kullanılan araç gereçler yöntem seçiminde öğretmeni yönlendirmek adına rol oynarlar. Bu bağlamda tarihi romanların en azından yukarıdaki verilere dayanarak, öğrenci merkezli yöntem-tekniklerin kullanılmasında teşvik edici bir rol oynadığı ve öğretmen adaylarının pedagoji bilgisini geliştirdiği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ders planlarında, tarihi romanın özellikle yer aldığı bir diğer noktanın ise değer öğretimi başlığı olduğunu söyleyebiliriz. Öğretmen adaylarının tarihi romanlar içerisindeki örnek olayları, belirli bir değeri kazandırmak için kullandığı görülmektedir. Kullanım şekli ve etkinlikler incelendiğinde öğretmen adaylarının kullandığı değer öğretim tekniğinin “telkin yöntemi” olduğu görülmektedir. Değer öğretimi yöntemleri içerisinde kullanılması fazla tavsiye edilmeyen tek yöntemin telkin yöntemi olduğu bilinmektedir. Tüm öğretmen adaylarının doğrudan telkin yöntemini kullanmaları tesadüften öte gibi görünmektedir. Öğretmen adayları aldıkları eğitim gereği bu telkin yöntemini seçmiş olabilirler. Öğretmen adaylarının değer eğitimi konusundaki eksiklikleri veya öğretim üyelerinin ders işleme tekniklerini taklit etmeleri onları etkilemiş olabilir. Burada yaşanan en büyük problem şudur; öğretmen adayları bilgiyi, beceriyi, değeri öğretmek için ayrı ayrı etkinliğe ihtiyaç duyulduğunu düşünmektedir. Ders planlarındaki en bariz eksiklik, her başlık için farklı etkinlik veya yöntem kullanmaya çalışmış olmalarıdır. Bu konudaki eksikliğin pedagojik alan bilgisi (PAB) yetersizliğinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Mishra ve Koehler (2006) PAB’ni, bir konunun öğretimi konusunda öğretmen veya öğretmen adayının sahip olduğu öğretim yöntemi bilgisi olarak açıklar. Öğretmen adaylarının ders planlarında yöntem bilgilerinin var olduğunu ancak dersin tamamı için kurgulayamadıkları görülmektedir. Yani teori var ama beceri deneyimi yok. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının farklı kaynakların ve materyallerin yer aldığı örnek öğretim uygulamalarına katılımları arttırılmalıdır. Nitekim; Aydın ve Boz (2012), öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının PAB konusunda Türkiye’de önemli eksikliklerinin olduğunu belirtmektedir. Bu konudaki eksiklik, özel öğretim yöntemleri ve öğretmenlik uygulaması gibi derslerle giderilebilir (Grossman, 1990). Bu sebeple, hizmet öncesi eğitimde öğretmen adaylarının yeterli deneyim ve beceri kazanmalarını sağlayacak uygulamalara yer verilmesi önemlidir. Çünkü bilmek ve uygulamak arasında ciddi farklılıklar vardır. Bu bağlamda öğretmen adaylarına farklı tarzlarda tarihi romanlar okutma ve inceleme çalışmaları yaptırmak bu konudaki becerilerin gelişimi için başlangıç olabilir.

Sonuç olarak;

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler öğretiminde tarihi roman kullanmalarının; alan bilgisi (AB), pedagoji bilgisi (PB), pedagojik alan bilgisi (PAB), gibi yeterlikleri kazanmalarına bağlı olduğu görülmektedir. Araştırma sürecine dâhil olan Sosyal Bilgiler dersi öğretmen adaylarının tarihi roman okuma, kazanımla eşleştirme, tarihi romanı

öğrenciye sunma, dersin konusuna uygun yöntem ve teknik belirleme gibi aşamalarda uygun tercihlerde bulduklarını söyleyebiliriz. Öğretmen adaylarının değer öğretimi sürecinde eksikliklerinin olduğu söylenebilir. Bu sebeple öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitim sürecinde katıldığı öğretim uygulamaları çok önemlidir. Bu uygulamalar, öğretmen adaylarının dersin içeriğini, yöntem ve tekniği, materyal ve ders dışı kaynakları birlikte uyumlu bir şekilde kullanmasını sağlayacaktır.

Öneriler;

- Tarihi romanların Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde farklı konu başlıklarında etkisi incelenebilir. Mesela kavram öğretiminde tarihi romanların etkililiği incelenebilir.
- Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, tarihi roman kullanma konusundaki becerileri eylem araştırmaları ile geliştirilebilir.
- Değer öğretiminde, tarihi romanları kullanmanın etkileri araştırılabilir.

Kaynakça

- Akçalı, A. A. (2015). Kuram ve uygulamada sınıf dışı tarih öğretimi algısı: öğretmen ve aday öğretmen görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Aşılıoğlu, B. (1986). *Çocuk romanlarının çocuk eğitimindeki yeri ve önemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak tarihî romanlar. *Türk Yurdu*. 153-154, 158-166.
- Aydın, S., & Boz, Y. (2012). Fen öğretmen eğitiminde pedagojik alan bilgisi araştırmalarının derlenmesi: Türkiye örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 479-505.
- Büyüköztürk; Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Davis, S. J. & Hunter, J. (1990). Historical novels: A context for gifted student research, *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 33 (8), 602-606.
- Demir, S. B., & Akengin, H. (2011). *Hikâyelerle sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A.
- Demirel, Özcan (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Pegem A.

- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (Eds) (1994). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oas, CA: Sage.
- Ergunşah, H. (1990). *Türk edebiyatında tarihî roman (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erol, K. (2012). Tarih-edebiyat ilişkisi ve tarihî romanların tarih öğretimine katkısı. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(2), 59.
- Çençen, N. (2010). 11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin “edebi ürün” kullanımına ilişkin görüşleri (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Grossman, P. (1990). *Themaking of a teacher*. New York: Teachers College.
- H.B. (1894). History: Historyand Fiction. *Parents' Review*, 5, 255-259. İnternette 23. 01. 2006 tarihinde alınmıştır. http://www.amblesideonline.org/PR/PRO_5p255HistoryandFiction.shtml.
- Harris, K. & Austin, P. (2000). Voices from America's past: Historical novels and audio books. *Book Links*, 10 (1), 22-24.
- Hitchcock, G. & Hughes D. (1995). Research and the teacher: A qualitative introduction to school-based research. 26.02.2010, <http://books.google.com/books?id=qRuNQ6KLSsC&printsec=frontcover&dq=hitchcock+hughes&hl=tr&cd=1#v=onepage&q=&f=false>
- Jarolimek, J., Foster, C. and Kellough, R. D. (2005). *Teaching and learning in the elementary school*. (Eight Edition). New Jersey, NY: Pearson Education.
- Kaymakçı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 230-255.
- Keçe, M. (2013), Sosyal Bilgiler öğretiminde yararlanılan sınıf içi tarihi roman kullanım tekniklerinin öğrencilerin tarih okuryazarlığı düzeylerine etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Küçüköğlü, H. (2010). Importance of literature in children’s development with some suggested activities. İçinde, D. Şahhüseyinoğlu ve D. Ilisko (Eds.). *How do children learn best?* Ankara: Araştırmacı Çocuk Merkezi, ss. 144-157.

MEB (2017). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar), Ankara.

McGowan, T. & Guzzetti, B. (1991). *Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi*. (Çev: Ahmet Doğanay), Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi'nin web sitesinde yayımlanan çeviri çalışma. İnternette 23. 01. 2006 tarihinde alınmıştır. http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/doganay_01.pdf.

Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from case study research in education*. USA: JB.

Mishra, P. & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: a framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), ss. 1017– 1054.

Okur-Berberoğlu, E., & Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişim durumunun örgün ve yaygın eğitim kapsamında incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2).

Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, ss. 215-229.

Öztürk, A. (2002). Tarih öğretiminde tarihi romanların kullanılması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, H. İ. (2011). Tarih öğretmenleri eğitiminde tarihsel romanların kullanımı: bir eylem araştırması. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12/4, s.277-301.

Safran, M. & Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18 (1): 87-94.

Smith, A. J. & Monson, J. A. & Dopson, D. (1992). A case study on integrating history and reading instruction through literature. *Social Education*, 56 (7), pp. 370-375.

Şimşek, A. (2006a). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde tarihsel hikâyeye yönelik öğrenci görüşleri. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (1). 187-202.

Şimşek, A. (2006b). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi. *BİLİG*, 37, ss. 65-80.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Tokdemir, M. A. (2016). Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun öğretilmesinde tarihsel roman kullanımı: Devlet ana romanını okumak. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), ss. 1469-1486.

Yeşilbursa, C. C.,& Sabancı, O. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünlerin kullanımına yönelik görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(36), ss. 19-33.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yılmaz, H. & Sümbül, M. (2001). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. İstanbul: Çizgi.